Kräftskötselområdet: Gransjön

Flodkräftan (Astacus astacus) är den enda sötvattenslevande storkräftan som förekommer naturligt i Sverige. Den antas ha invandrat till Skandinavien för drygt 10 000 år sedan. Antalet lokaler med flodkräftor i Sverige är nu uppskattningsvis färre än 1000 (ca 250 av dessa finns i Värmland och Dalsland), att jämföra med de över 30 000 lokaler som fanns i början av 1900-talet. Arten har i huvudsak minskat till följd av kräftpest som i dagsläget sprids via illegala utsättningar av signalkräftor, som alltid är bärare av kräftpest. Flodkräftan har även drabbats av försurning, föroreningar, vattenregleringar och igenslamning av lämpliga livsmiljöer. Som en följd av den kraftiga tillbakagången är flodkräftan sedan 2010 klassad som Akut Hotad (CR) i den nationella rödlistan för hotade djurarter.

Efter att fisket efter flodkräftorna i Gransjön minskat sedan mitten av 1980-talet har nu fiskerättsägarna i Gransjöns fvof har gått samman och bildat ett kräftskötselområde för att gemensamt bevara och att förbättra det bestånd av flodkräfta (Astacus astacus) som finns i Gransjön. Denna information om ”Kräftskötselområdet Gransjön” är en kortfattad version. En mer detaljerad sammanfattning finns på www.astacus.org under fliken ”Bildade Kräftskötselområden i Värmland”. Kräftskötselområdet Gransjön omfattar Gransjön och Källbysjön. Målsättningen med Kräftskötselområdet är att återskapa ett eftertraktat fiske efter flodkräftor i Gransjön, kanalen mellan Gransjön och Källbysjön samt Källbysjön. Det största hotet mot flodkräftorna i Gransjön är att någon person illegalt planterar ut signalkräftor.

Gransjön och dess omgivningar

Gransjön, belägen öster om Svanskog, är en liten källsjö som ligger högst upp i vattensystemet ca 79 m.ö.h. Tillrinningen består endast av 2-3 bäckar. Sjön är opåverkad av reglering men en sänkning av sjön genomfördes 1879. Omgivningarna består huvudsakligen av kuperad terräng med barrskog med inslag av löv som når till sjöns stränder. Vid sjöns södra och västra sida finns jordbruksmarker som brukas. Stränderna utgörs främst av sten och hårdbottnar med varierande sluttning. I sjön finns förutom flodkräfta, gädda, abborre, löja, sarv, braxen, ål, gärs, lake och mört. Den ovanliga och mycket försurningskänsliga ishavsrelikten, märlkräftan (Pallaseae quadrispinosa) förekommer i Gransjön. Människor har under en lång tidsrymd haft sitt livsuppehälle i den dalgång som rymmer detta vattensystem, vilket många fornlämningar vittnar om. Området har även ett rikt fågelliv, framförallt i anslutning till Källbysjön.

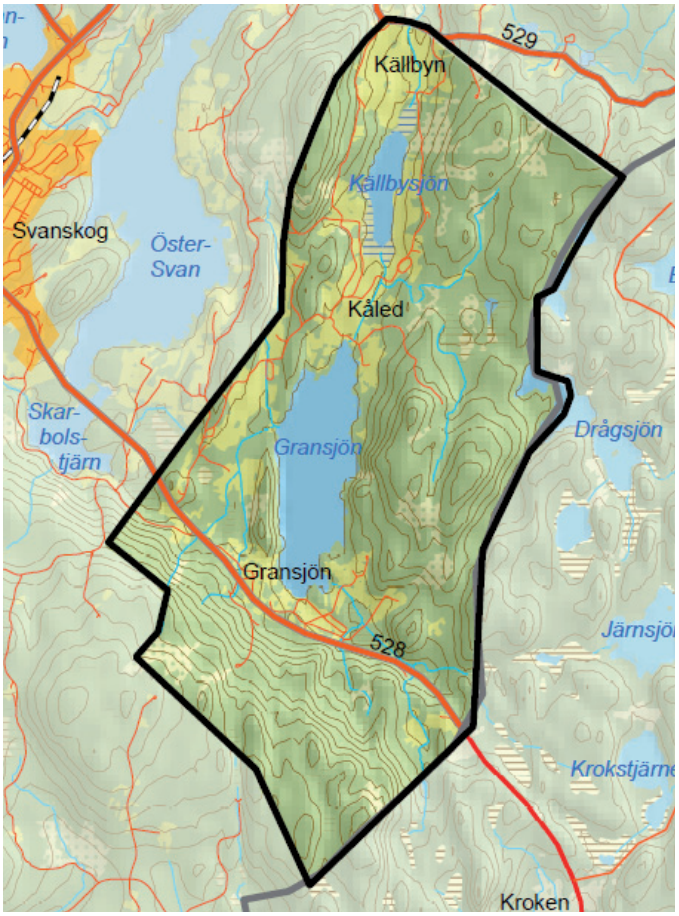

Risken för spridning av kräftpest till skötselområdet

Risken med att Gransjön skall drabbas av kräftpest är mycket liten. Närmast kända beståndet med signalkräftor är vid sjön Lången, ca 7,5 km fågelvägen från Källbysjöns mynning i Eldan. Signalkräftorna kan inte av egen kraft nå Gransjön. Men eftersom signalkräftor finns inom närområdet finns det dock ett konstant hot mot flodkräftbeståndet i Gransjön. Den absolut största risken med spridning av kräftpest till Källbysjön eller Gransjön är via människor som illegalt planterar ut signalkräftor eller om någon av oförstånd t e x sumpar signalkräftor i sjön inför ett ”kräftkok”.

Foto: John Wändal

Målsättningen för skötselområdet Gransjön är bland annat:

- Hindra illegala utplanteringar av signalkräftor (Pacifastacus leniusculus) till området
- Hindra spridning av kräftpest (Aphanomyces astaci)
- Informationsspridning till besökare, sommarstugeägare, badgäster, fiskare mm.
- Bibehålla den stabila och tillfredsställande vattenkvalitén som nu råder i Gransjön
- Återskapa det förr så goda flodkräftbestånd som fanns i Gransjön, kanalen mellan Gransjön och Källbysjön samt Källbysjön med utlopp
- Återupprätta den förr så uppskattade kräftfiskepremiären 8 augusti kl. 17.00 (eller annan lämplig tidpunkt som passar alla t e x andra helgen i augusti). Syftet är att skapa en positiv syn på resursen som flodkräftorna är och skapa en ”glad kväll” där ortsbor har någonting att se fram emot. Ju fler människor runt sjön som ser flodkräftorna som en resurs och har glädje av den stärker viljan att bevara och utveckla flodkräftbeståndet
- Återställa och säkra Källbysjöns naturliga vattennivåer

Foto: John Wändal

Konkreta åtgärder för kräftskötselområdet Gransjön är bland annat:

- Bedriva minkjakt inom kräftskötselområdet
- Vassbekämpning av Källbysjön
- Återställandet av den ca 800 m kanalen mellan Gransjön och Källbysjön. Under 1950- 1970-talet hade kanalen ett helt annat utseende än vad den har idag. Trots kanalens litenhet fanns det otroligt mycket flodkräftor på denna korta sträcka. Kanalen bestod av sten/grus med inslag av lerbottnar. Bohålor efter flodkräftorna i fanns lite varstans i strandbrinkarna, vilket man kunde se som stora”sorkhål”. Fram tills 1950-talet ”rensades” kanalen med jämna mellanrum, detta har inte gjorts på ca 50 år. Numera är det slam och dy som totalt dominerar bottenstrukturen i kanalen. Även Gransjöns utlopp har påverkats kraftigt av igenslamningen, med kraftig ökad växtlighet som påföljd. Återställandet skall ske genom att dy och slam i Gransjöns utlopp och i kanalen avlägsnas med syftet att frigöra den naturliga lerbotten samt tillföra natursten och grus längs stor del av den 800 m långa kanalen mellan Gransjön och Källbysjön”
- Stärka beståndet i Gransjön genom skapa optimala bottnar för flodkräftorna, framförallt där behov föreligger. Skall ske via biotopvård i form av stenutläggning, risvasar mm
- Provfiska/inventera utloppsbäcken ur Källbysjön. Förr fanns det kräftor på denna sträcka där bottnarna bestod av sten och hårdbotten. Ingen vet om flodkräftorna fortfarande finns kvar
- Det finns ett akut behov av att stabilisera vattennivån i Källbysjön. En utredning ska tillsättas för hur en stabilisering av vattennivån skall ske på bästa och ekonomsikt fördelaktigaste sätt

Flera åtgärdsförslag och om flodkräftans historiska utveckling kan läsas i rapporten ”Kräftskötselområdet Gransjön” som kan laddas ned på www.astacus.org under fliken ”Kräftskötselområden i Värmland”.

Hushållnings sällskapet Värmland

Tomas Jansson
Februari 2012
Tel 054 - 54 56 18
www.hush.se/s
www.astacus.org
www.kräftbloggaren.se